

Hem hakikat ve hem de hikmet nokta-i nazarından, semavatın dahi zîşuur sekenelerinin olacağı ifade ediliyor, açıklar mısınız? Melâike ve ruhanîyat için “semavatın sekeneleri” tabiri kullanılıyor. Bu nevi mahlukat zeminde veya semavatın dışında yoklar mı?

Soruya konu olan cümle aynen şöyle:

“Hakikat kat’iyyen iktiza eder ve hikmet yakînen ister ki; zemin gibi, semavatın dahi sekeneleri bulunsun ve zîşuur sekeneleri olsun ve o sekeneler, o semavata münasib bulunsun.”(1)

Hak ve hakikat kelimeleri yakın mâna taşırlar. Hakikatin zıddı **“yanlış, safsata”**; hakkın zıddı ise **“batıl”**dır.

Hikmet; fayda, maslahat, gaye gibi mânalara gelir; zıddı **“abesiyet”**tir.

Zeminin küçüklüğüyle birlikte canlılarla dolu olduğu halde, semanın sakinlerden hâli olduğunu düşünmek hakikat değildir, yanlış bir fikirdir ve batıl bir inançtır.

Yine, Cenab-ı Hakk’ın toprağı ve suyu canlılarla kaynaştırırken ışıktan, havadan, elektrikten ve sair latif maddelerden canlı yaratmaması düşünülemez. Böyle bir hal, O’nun nihayetsiz hikmetine zıttır.

Sorunun ikinci şikkına gelince: **“Semavatın sekeneleri”** tabiriyle semanın sakinlerden boş ve hâli olmadığı, yıldızların ve diğer gök cisimlerinin de Üstad’ın ifadesiyle, **“birer hane-i devvar, birer gemi-yi cebbar, birer tayyare”**(2) hükmünde oldukları ders veriliyor. Zaten, melekler nurdan yaratıldıklarından, onların maddî hanelere ihtiyaçları olmadığı açıktır. Ancak o hanelerde vazife yaptıkları, onların tesbihatını temsil ettikleri için bu ifadeler kullanılmıştır. Aynı hikmet yeryüzündeki bütün varlıklar için de geçerlidir ve yeryüzü de meleklerle adeta kaynaşmaktadır. Bir yağmur tanesine bile müekkel melek olduğuna göre, yeryüzünde sayısız meleklerin bulunduğu kesinlikle anlaşılır.

Âyet-i kerîmelerde bildirildiği gibi, her bir insan için onun günah ve sevaplarını yazan meleklerden başka onu izleyen, koruyan ve denetleyen melekler de vardır.

Semavatın dışında da meleklerin olduğu kat’idir. Zira arşa müekkel melekler olduğu

gibi, cennet ve cehennemde vazife yapan melekler de mevcuttur.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz.](#)
- (2) bk. [age., On Yedinci Söz'ün İkinci Makamı.](#)